

Why Break the Middle Matzah?

Source 1a): Talmud Pesachim 109a

אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיָה מְחַלֵּק קִלְיוֹת וְאַגּוּזִין לְתִינוּקוֹת בְּעֶרְבַּ פֶּסַח כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁנּוּ, וַיִּשְׁאַל. תַּנְיָא, רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר: חוֹטְפִין מִצּוֹת בְּיָלְי פְּסָחִים בְּשִׁבִיל תִּינוּקוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁנּוּ

They said about Rabbi Akiva that he would distribute roasted grains and nuts to children on Passover eve, so that they would not sleep and so they would ask. It was taught in a *baraita* that Rabbi Eliezer says: One grabs the *matzot* on the nights of Passover on account of the children, so they will not sleep

b) Rambam, Hilchot Chametz U'Matzah 7:3

וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישלב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים א השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו...

c) Aruch HaShulchan Orach Chayim Ch. 472

ועניין חטיפת מצה פירש"י ורשב"ם [ד"ה חוטפין] שאוכלין מהר או מגביהין את הקערה והרמב"ם בפ"ז כתב חוטפין מצה זה מיד זה ע"ש [וזהו המנהג שהתינוקות חוטפין האפיקומן מתחת הכר ...]:

d) Aish.com Stealing the Afikomen

It seems to me a very odd custom that children steal the *afikomen* at the Passover Seder. [Note: The *afikomen* is the portion of the middle matzah on the Seder plate which is saved to be eaten at the end of the meal. Many families have the custom that the children steal it, and only return it in exchange for a promise of gifts.] On a day which places so much emphasis on educating our children, why of all things are we training them to steal what is not theirs – only to be returned if we meet their demands for prizes?

The Aish Rabbi Replies:

You are correct that the practice seems very peculiar. However, the basis for it appears in the Talmud itself (Pesachim 109a) – at least according to one explanation. The Talmud states, "We grab the matzot on the night of Passover, so that the children will not sleep." Various explanations are offered by the commentators as to the exact meaning of "grabbing" the matzot – such as that we lift them up to get the children's attention or that we hurry to eat them before the children nod off.

Maimonides (Laws of Chametz and Matzah 7:3), however, appears to take "grab" literally, writing that we grab the matzah from one another – again to pique the children's curiosity. At some point in history this practice for some devolved into the children stealing it – although in my family our father OBM would hide it while we stepped out and we would then have to search for it.

My teacher R. Yochanan Zweig offered an interesting insight as to why such a curious custom took hold in Israel – especially since teaching our children to steal seems so antithetical to how we instruct them to behave the rest of the year. He observed that one aspect of slavery is that a slave owns no property. Typically, whatever a slave owns or acquires belongs to his master. Thus, perhaps taking the *afikomen* represents that as slaves, nothing we owned was truly ours. The slave of one master could take from his fellow slave with no consequences. This practice is thus another means of demonstrating to our children just what it felt like to be a slave.

Source 2: Devarim Ch. 16

- א שְׁמוֹר, אֶת-חֹדֶשׁ הָאָבִיב, וְעָשִׂיתָ פֶּסַח, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב, הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם--לַיְלָה.
- 1 Observe the month of Abib, and keep the passover unto the LORD thy God; for in the month of Abib the LORD thy God brought thee forth out of Egypt by night.
- ב וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, צֹאן וּבָקָר, בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה, לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם.
- 2 And thou shalt sacrifice the passover-offering unto the LORD thy God, of the flock and the herd, in the place which the LORD shall choose to cause His name to dwell there.
- ג לֹא-תֹאכַל עִלְיוֹ חֵמֶץ, שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי: כִּי בַחֲפֹזוֹן, יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ
- 3 Thou shalt eat no leavened bread with it; **seven days shalt thou eat unleavened bread therewith,**

מִצָּרִים--לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם
 יָצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כָּל יְמֵי
 חַיֶּיךָ. **even the bread of affliction;** for in
 haste didst thou come forth out of
 the land of Egypt; that thou mayest
 remember the day when thou
 camest forth out of the land of
 Egypt all the days of thy life.

Source 3: Talmud, Pesachim 115b-116a

אָמַר שְׁמוּאֵל: "לֶחֶם עוֹנֵי" כְּתִיב — לֶחֶם שְׁעוֹנֵין עָלָיו דְּבָרִים. תִּנְיָא נְמִי הָכִי: "לֶחֶם
 עוֹנֵי" — לֶחֶם שְׁעוֹנֵין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה. דְּבַר אַחַר: "לֶחֶם עוֹנֵי" — "עוֹנֵי" כְּתִיב, מָה
 עָנִי שְׁדַרְכוּ בְּפִרוּסָה, אָף כָּאֵן בְּפִרוּסָה. דְּבַר אַחַר: מָה דְרָכוּ שְׁל עָנִי הוּא מְסִיק וְאַשְׁתּוֹ
 אוֹפָה, אָף כָּאֵן נְמִי — הוּא מְסִיק וְאַשְׁתּוֹ אוֹפָה.

Shmuel said that the phrase: **"The bread of affliction [*lehem oni*]"** (Deuteronomy 16:3) means **bread over which one answers [*onim*] matters**, i.e., one recites the Haggadah over *matza*. **That was also taught** in a *baraita*: ***Lehem oni* is bread over which one answers many matters. Alternatively**, in the verse, **"*lehem oni*"** is actually written without a vav, which means a poor person. **Just as it is the manner of a poor person to eat a piece of bread**, for lack of a whole loaf, **so too, here he should use a piece of *matza*. Alternatively: Just as the manner of a poor person is that he heats the oven and his wife bakes quickly**, before the small amount of wood they have is used up, **so too here; when baking *matza*, he heats the oven and his wife bakes quickly** so the dough doesn't rise. This is why *matza* is called the poor man's bread.

Source 4: Haggadah shel Pesach

וְרַחַץ And Wash

"נוטלים את הידים ואין מברכים "על נְטִילַת יָדַיִם" *Wash your hands but do not say the blessing "on the washing of the hands."*

כֶּרֶפֶס Greens.

לוקח מן הכרפס פחות מכזית – כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה – טובל במי מלח, מברך "בורא פרי האדמה", ומכווין לפטור בברכה גם את המרור. אוכל בלא הסבה.

Take from the greens less than a *kazayit* - so that you will not need to say the blessing after eating it; dip it into the salt water; say the blessing "who creates the fruit of the earth;" and have in mind that this blessing will also be for the bitter herbs. Eat without reclining.

בָּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה

Blessed are you, Lord our God, King of the universe, who creates the fruit of the earth.

יִחַץ Break the middle matsah

חותך את המצה האמצעית לשתים, ומצפין את הנתח הגדול לאפיקומן
Split the middle matsah in two, and conceal the larger piece to use it for the afikoman.

Source 5: R. David Abudarham on the Haggadah

ואחר אכילת שאר ירקות יבצע אחת מן השלש מצות ויתן חציה בין שתי השלימות והחצי תחת המפה זכר למשארותם צרורות בשמלותם למצת אפיקומן שנאכלת באחרונה זכר לפסח שהיה נאכל על השבע. ומפני מה נהגו לפרוס המצה קודם

ההגדה כדי שלא יאמר הא לחמא עניא אלא על מצה פרוסה כדאמרינן בפסחים מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה.

After eating the karpas, one breaks one of the three matzot, placing half between the two whole matzot and wrapping half of it in a cloth, as a reminder of the verse: "So the people took the dough before it was leavened, their kneading bowls wrapped in their cloaks upon their shoulders." (Exodus 12:34) It is used for the Afikomen which is eaten later as a reminder of the Passover offering, which must be consumed when we are already sated by the meal. **Why do we break the matzah before the reading of the Haggadah? So that when we make the declaration, "This is the bread of affliction," we can do so over a broken piece of matzah. The Talmud Pesachim states, "Just as it is the way of the poor to break bread and put some away for later, so too here, we break the matzah and put away a piece for later.**

Source 6: Rav Ziv Raveh

ביציאת מצרים היתה אתערותא דלעילא שלא קדמה לה אתערותא דלתתא. ההשתדלות לגאולת ישראל היתה מצד הקב"ה וללא תלות במצבם הרוחני של ישראל שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה. וכאשר יצאו בני ישראל לא שברו כלל את קליפת מצרים אלא זכו רק לישועה מקומית" בדומה למשל היצה"ר דלעיל. ואמנם" מיד אחר יציאתם" "ויִרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיֶגּוּ אוֹתָם חַנִּים עַל הַיָּם כֹּל סוֹס רָכַב פָּרְעָה וּפְרָשָׁיו וַחִילוּ... " "זאת מפני שמרכבת הטומאה של מצרים" היתה קיימת בכוחה ובתוקפה. נמצאנו למדים שגאולה שהיא מכוח אתערותא דלעילא בלבד אין בה כוח לשבר את הקליפה המתנגדת לישראל ולא תתכן גאולה שלמה אלא על ידי אתערותא דלתתא הקודמת לה" שבכוחה להוציא את ישראל לחירות.

Source 7: Rabbi Nosson of Breslov, Choshen Mishpat 3:31

וְזֶה בְּחִינַת לָחֵם עֲנִי, בְּחִינַת עֲנִיּוֹת שֶׁהוּא חֲסָרוֹנוֹת כְּנִ"ל, הֵינּוּ שְׁעַל יְדֵי הַמַּצָּה מִמְּשִׁיכִין עֲתָה הַרוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים הַחֲסָרוֹן לְבִטֹל הָעֲנִיּוֹת. וְזֶהוּ שְׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, הֵינּוּ שְׁעֵתָה בְּפִסַּח עֶקֶר הַתְּקוּן עַל יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי עֲדִין הוּא קֹדֶם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה וְאִין יְכוּלִין לְבָרֵר עֲדִין הָאֲרָבֶעָה יְסוּדוֹת עַל יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ, עַל יְדֵי בְּרוּר הַפֶּסֶק הַלְכָה, כִּי עֲדִין לֹא קִבְּלֵנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכָל הַבְּרוּר עֲתָה הוּא רַק מִן הַשְּׂמִים עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲתֵרוֹתָא דְלַעֲלָא שְׁנַמְשָׁד עֲלֵינוּ בְּרַחֲמֵינוּ רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְעַל יְדֵי זְכוּת אָבוֹת. וְעַל כֵּן שׁוֹבְרִין אֶת הַמַּצָּה, כִּי מֵה דְרָכּוֹ שֶׁל עֲנִי בְּפְרוּסָה. שְׁבִירַת הַמַּצָּה זֶה בְּחִינַת חֲסָרוֹן שְׁמִשְׁבְּרִין וּמְחַסְרִין אֶת הַמַּצָּה בְּכּוֹנֵה כְּמוֹ עֲנִי שְׁדָרְכוּ בְּפְרוּסָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲנִיּוֹת וְחֲסָרוֹנוֹת לְהוֹרוֹת שְׁאִין בְּנוּ כַּח לְהַשְׁלִים כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת עַל יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ כִּי אִם בְּרַחֲמֵי ה' יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְצַעֲקָה לְה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים

הַרְבֵּה פְּנִי'ל וְעַל יְדֵי זֶה בְּעֶצְמוֹ נִשְׁלַם הַחֲסָרוֹן. וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאֲפִיקוֹמֵן שֶׁנִּקְרָא "צָפוֹן"
צָפוֹן דִּיקָא בְּחִינַת רוּחַ צְפוֹנִית וְכוּ' פְּנִי'ל שֶׁהוּא שְׁלֵמוֹת הַחֲסָרוֹנוֹת.

Now during Pesach, the main repairing takes place through prayer. For we are still before the acceptance of the Torah and we lack the ability to purify the four foundations through our actions, through clarifying and ruling on halachah, since we haven't received the Torah. The purification now comes from heaven through an awakening from on-high which extends to us in His mercy through prayer and supplication and through the merit of the forefathers. Therefore, we break the matzah, for such is the way of the poor person - with pieces. The breaking of the matzah is the idea of deficiency, and that we break and make the matzah deficient purposefully, like a poor person whose way is with pieces which represents the notion of poverty and a lack of completeness to show we don't have the power to complete all of our deficiencies through our actions but only with the mercy of Hashem through prayer and crying out to Hashem which is the idea of "we recite many thing upon it" and through this we fill in our deficiencies.

Source 8: Daat Zekenim Shmot Ch. 12 **Echoes of our last shiur**

(ח) ואכלו את הבשר. לכך נהגו העם לעשות בליל פסח שלש מצות זכר לשלש סאין שאמר מהרי שלש סאים ופסח היה. ויש אומר זכר לשלשה אבות ובציעתה זכר לקריעת ים סוף וירדן שנבקע בפסח

"They are to eat the meat" this is the reason why the people established the custom to take three unleavened loaves of bread on the evening when the meat of the Passover would be consumed. It was a reminder of the three measures of flour Avraham told Sarah to use when baking cakes for what turned out to be the three angels, one of whom predicted when she would give birth to Yitzchak. (Genesis 18,6) The date happened to be that of the first day of Passover, (in the future) as we know from the fact that on the same evening Lot welcomed two of these angels and served them unleavened bread. An alternate version of the significance of the three matzot on our seder dish is that they are to remind us of the three patriarchs. The reason why we break the middle one of these three matzot in half is that it symbolises G-d having split the sea of reeds in half to enable the Jewish people to cross it and escape the pursuit of Pharaoh and his army.

Source 9: Bereishit 14:14-15

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו וַיִּרְקַק אֶת־חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ
מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן:

When Abram heard that his kinsman had been taken captive, he mustered his retainers, born into his household, numbering three hundred and eighteen, and went in pursuit as far as Dan.

וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא וְעַבְדָּיו וַיִּבְּסוּ וַיִּרְדְּפוּם עַד־חֹבָה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל
לְדַמְשֶׁק:

At night, he and his servants deployed against them and defeated them; and he pursued them as far as Hobah, which is north of Damascus.

Source 10: Devarim Ch. 16

לֹא־תֹאכַל עִלְיוֹ חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תִּאֲכַל־עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עִנִּי כִּי בַחֲפוֹזוֹן
יֵצְאתָ מִמִּצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

You shall not eat anything leavened with it; for seven days thereafter you shall eat unleavened bread, bread of distress—for you departed from the land of Egypt hurriedly—so that you may remember the day of your departure from the land of Egypt as long as you live.

Source 11: Mishna Berachot Ch. 1

מִזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הֲרִי אֲנִי כְּבוֹן
שְׁבָעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמֶר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן
זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר דְּבָרִים טז לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלִּילוֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ,
הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, לְהַבְיֵא לִימֹת הַמְּשִׁיחַ:

It is a mitzva by Torah law to mention the exodus from Egypt at night, but some held that this mitzva was, like phylacteries or ritual fringes, fulfilled only during the day and not at night. For this reason it was decided: The exodus from Egypt is mentioned at night, adjacent to the recitation of *Shema*. Rabbi Elazar ben Azarya said: I am approximately seventy years old, and although I have long held this opinion, I was never privileged to prevail (*Me'iri*) and prove that there is a biblical obligation to fulfill the accepted custom (*Ra'avad*) and have the exodus from Egypt mentioned at night, until Ben Zoma interpreted it homiletically and proved it obligatory. Ben Zoma derived it as it is stated: "That you may remember the day you went out of the land of Egypt all the days of your life" (Deuteronomy 16:3). The days of your life, refers to daytime alone; however, the addition of the word all, as it is stated: All the days of your life, comes to add nights as well. And the Rabbis, who posit that there is no biblical obligation to mention the exodus from Egypt at night, explain the word, all, differently and say: The days of your life, refers to the days in this world, all is added to include the days of the Messiah.

Source 12: Gemara Brachot 12b-13a

גַּמְ' תַּנְיָא, אָמַר לְהֵם בֶּן זֹמָא לְחַכְמַיִם : וְכִי מִזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ! וְהֵלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר "הַיְּהִי יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צְפוֹנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדְחִיתִים שָׁם".

GEMARA: The fundamental dispute between Ben Zoma and the Sages appears in the mishna, and the *baraita* cites its continuation. Disputing the position of the Sages that: All the days of your life, refers to both this world and the days of the Messiah, **it was taught** in a *baraita* that **Ben Zoma said to the Sages: And is the exodus from Egypt mentioned in the days of the Messiah? Was it not already said** that Jeremiah prophesied that in the days of the Messiah:

“Behold, days are coming, says the Lord, that they will no longer say: The Lord lives Who brought up the children of Israel out of the Land of Egypt. Rather: As the Lord lives, that brought up and led the seed of the house of Israel up out of the north country and from all the countries where I had driven them” (Jeremiah 23:7–8).

אָמְרוּ לוֹ : לֹא שֶׁתֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִמְּקוֹמָהּ, אֲלֵא שֶׁתִּהְיֶה א שְׁעֲבוּד מַלְכוּת עֵינָקֵר, וְיְצִיאַת מִצְרַיִם טָפֵל לוֹ.

The Sages rejected this claim **and they said to him** that these verses do **not** mean **that** in the future **the exodus from Egypt will be uprooted from its place** and will be mentioned no more. **Rather**, redemption from **the subjugation of the kingdoms will be primary and the exodus from Egypt will be secondary.**

כִּיּוֹצֵא בּוֹ אֶתֶּה אֹמֵר : "לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ"

On a similar note, you say: The meaning of the expressions: It will not say, and they will no longer mention, are not absolute, as in the verse: **“Your name shall no longer be called Jacob; rather, Israel will be your name”** (Genesis 35:10). There, too, the meaning is

לֹא שֶׁיֵּעָקֵר "יַעֲקֹב" מִמְּקוֹמוֹ, אֲלֵא "יִשְׂרָאֵל" עֵינָקֵר וְ"יַעֲקֹב" טָפֵל לוֹ. וְכֵן הוּא אֹמֵר "אֵל תִּזְכְּרוּ רֵאשִׁנוֹת וְקִדְמֹנוֹת אֵל תִּתְּבַנְּנוּ" : אֵל תִּזְכְּרוּ רֵאשִׁנוֹת" — זֶה שְׁעֲבוּד מַלְכוּת, "וְקִדְמֹנוֹת אֵל תִּתְּבַנְּנוּ" — זֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם.

not that the name **Jacob will be** entirely **uprooted from its place**, **but that** the name **Israel** will be the **primary** name **to which** the name **Jacob** will be **secondary**, as the Torah continues to refer to him as Jacob after this event. **And it also says** that the ultimate redemption will overshadow the previous redemption in the verse: **“Do not remember the former events, and do not ponder things**

of old” (Isaiah 43:18), and the Gemara explains: **“Do not remember the former events,” that is the subjugation to the kingdoms, and “do not ponder things of old,” that is the exodus from Egypt,** which occurred before the subjugation to the nations.

Source 13: R. Naftali Hertz Ginzburg, Seva Ratzon on the Haggadah

ומה שלוקחין מצה האמצעית וחולקה לשנים ומטמינין החציו תחת הכר שיהי שמור לאפיקומן ולדעת מהר"ל צריך ליקח חלק הגדול ממצה הבצועה לאפיקומן הלא דבר הוא וצריך טעמא: ואמינא * טעם לשבח ע"פ המ"ר וז"ל ויחלק עליהן הלילה אותן הלילה נחלק לשנים ובחצות הראשון נעשה הנס לאברהם שהרג המלכים ובחצות לילה חלק השנית נעשה הנס לישראל ע"י מכת בכורים וידוע דמשה קרא המזבח ה' ניסי ע"ש הנס כדי שיהי שם הנס נזכר ע"י קריאת השם זה: נשמע מזה שצריך לעשות דבר שיהי לזיכרון הנס ובהיות כן יש לומר דמ"ה המצוה הוא ליקח מצה האמצעית דווקא ולא עליונה או תחתונה וחולקה לשנים כדי לזכור הנס ר"ל כשם שמצה אמצעית זו נחלקה לשנים דוגמת זה נחלקה הלילה הזו לשנים ובחלק הראשון היינס של אברהם ובחלק השני נעשה הנס לישראל שהוכו הבכורים: ומה שהוא צפון תחת הכר להיות משומר לאפיקומן הייט דאיי במ"ר ליל שימורים הוא הלילה * הנה הוא משומר לגאולה אחרונה לע"ל שתהיי ג"כ בליל פסח: ודעת הש"ך ג"כ נוטה לזה שכתב הלילה של ליל פסח נחלקה לשנים דבחלק הראשון נעשה הנס לישראל שניצולו וחלק השני הניח הק"ב לע"ל לגאולה אחרונה ע"כ מניחין החציו תחת הכר שיהי שמור שמה להורות שחלק זה הוא מורה על הגאולה אחרונה כך חצי הלילה מזה הלילה הוא שמור לע"ל לגאולה אחרונה: וכדי לצאת שני הטעמים עבדין ככולהו ובוצע אמצעית כדי לזכור הנס של אברהם ומניחין החציו תחת הכר להורות על הגאולה אחרונה כמ"ש השך. והשתא ניחא דעת מהר"ריל שכתב שהחלק הגדול מן המצה אמצעית * יקח לאפיקומן שיהי שמור תחת הכר ר"ל מאחר שזה החלק הוא מורה על הגאולה שתהיי לע"ל ואמרו חז"ל לע"ל יהי גאולה אחרונה עיקר ויציאת מצרים טפל וע"כ מאחר שהוא רמז על הגאולה לע"ל והיא עיקר ע"כ יש ליקח חלק הגדול לזה אבל חציו השני שהוא רמז על הנס של יציאת מצרים והוא תהיי טפילה ע"כ מניחין חלק הקטן בקערה כדבר הטפל:

We take out the middle *matzah*, break it in half and hide the broken piece for the *Afikomen*. According to the *Maharil*, we should set aside the larger piece of the broken *matzah* for the *Afikomen*. The broken middle *matzah* is an allusion to the fact that the night of the Passover was divided into two parts. It was during the first half of the night that God helped Abraham overcome the five kings who took Lot captive,

and it was during the second half of the night that God performed the miracle of the Passover, striking down the first born. In the wilderness Moses called the altar that he built *Adonai Nisi*, God is my miracle is a reminder of the miracle in Egypt. This implies that we too must perform some act as a reminder of the miracle of the tenth plague; we don't take the upper or the lower *matzah* but the middle one as a reminder of miracles in the time of Abraham and Moses.

We hide away the *Afikomen* as an allusion to the *Midrash* on "It was for the Lord a night of watching." ([Exodus 12:42](#)) This means that it is set aside for watching until the final redemption which will also take place on Passover. The *Shach* also explains it this way; the night of Passover is divided into two parts – the first half for the miracles with which Israel was redeemed from Egypt and the second half for the future redemption. We hide the *Afikomen* for the future redemption. The broken *matzah*, then, is allusion to both sets of miracles: Abraham and Moses, and the past and future redemptions. We can now understand why the *Maharil* said that the *Afikomen* must be a larger piece of *matzah*. The sage taught that after the final redemption, the exodus from Egypt will become secondary while the final redemption will become essential – the *Afikomen* is larger for this reason. The piece of *matzah* remaining on the *Seder* plate is an allusion to the Exodus; it is smaller since in the time of the final redemption the Exodus will be of less importance as well.

Source 14: Shulchan Aruch Orach Chayim Ch. 477

לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה (א) א
 <א> כזית (ב) כל אחד, זכר לפסח הנאכל (ג) על השובע, (ד)
 ויאכלנו בהסיבה (ה) ולא יברך עליו, * (ו) [א*] ויהא זהיר לאכלו
 קודם חצות. (ויקדים עצמו (ז) שגם ההלל יקרא קודם חצות) (ח) ר"ן
 פי ע"פ וסוף פי"ב דמגילה).

Source 15: R. Eliezer Melamed, Peninei Halacha

SA 477:1 explains that the afikoman commemorates the korban Pesah, and just as the Paschal sacrifice was eaten "while satisfied" ("al ha-sova"), so too the afikoman must be eaten while satisfied. "Al ha-sova" means that one is already satiated but still wants to eat more. However, if one is so full that his appetite is gone, he does not fulfill the mitzva in the ideal manner, since he would prefer not to eat any more. If one is so stuffed that food is repugnant to him, but he nonetheless forces himself to eat the afikoman, this is called akhila gasa (gross overconsumption), which is not considered eating at all. One who does so does not fulfill the mitzva of eating the afikoman

Source 16: Rabbi Avraham Yitzchak HaKohen Kook Olat Reayah on the Haggadah

יחץ... ע"כ צריך להרשים את היסוד הכפול שבכח האכילה הרצויה: האכילה לתיאבון, אכילת ההכרח הבאה מנפש רעבה, ואכילה על השבע, אכילה לשם עונג, לשם הרחבת החיים העולה ומתקדשת בהרמת קרן החירות האמיתית, בדעת וברגש ובמעשה. ההתחלקות היא אמנם מוכרחת, לבל ישכח האדם בהיותו מתעלה ומתקדש, שאמנם יש ויש גם בו בעצמו מצבים כאלה, שמצדם לא יוכל בכל עת לעלות אל הקודש למעלה הרוממה של אכילת השבע. אף גם זאת ידע, שאף אם מושבו כבר איתן הוא והוא חסון במעלתו בשאיפה של ההרחבה מצד הקודש, שכבר עלה אליה ג"כ בטהרת חולין שלו, מ"מ אל ישכח כי יש אכילה של חול בעולם הבאה מצד ההכרח, ויש לשים אל לבו הצרכים החומרניים והרוחניים של רוב ההמון, שהוא עומד עדנה באמצע דרכו, ועוד לא בא למדה זו של אכילת השבע, שכל ההכשרים של אכילת ההכרח צריכים לתפס מקום אצל איש המעלה, הקדוש אשר בו יבחר ד' לעולם, ולא תטשטש אכילת השבע את אכילת ההכרח בין בגשמיותה בין ברוחניותה. וביותר תשלים ההסתכלות, בהחצות המצה לשתי אכילותיה, שגם אכילת החול ההכרחית איננה מופרדת ועומדת לעצמה מבלעדי אכילת הקודש שהיא תעודתה שאליה תבא, וכמו כן שאי אפשר כלל שתבא אכילת הקודש בכל רוממות ערכה, בחיי הפרט וכן בחיי הכלל, בכלל האומה, ובכלל האנושיות לקץ הימין, אם לא בהקדמת כל הסדר הטוב והנאה להכשרת האכילה ההכרחית. ע"כ העיון בה הוא הדרך המשלמת את הדרת הקדושה, ומראש צורים נחזה אבינו הראשון, שבקראו בשם ד', ובעלייתו עד רום ערך האהבה והקדושה העליונה, נטע אשל, להאכיל ולהשקות כל נקשה ורעב.

כללו של דבר : משני מיני האכילות בהתאמתם תצא ההשלמה, הבאה מההערה של שתי המחציות, הערת יחץ.

Therefore, there is a need to impress upon ourselves the double foundation in the act of eating which is satisfactory to G-d: Eating for appetite, a necessary consumption which emerges from a hungry spirit, and eating for pleasure, for the sake of broadening life, which ascends and is sanctified with the raising of the radiance of true liberation, in intellect and emotion and deed. This division is required, lest a person forget, in the midst of his ascension and sanctification, that within himself still exist such situations as will prevent him from ascending into the exalted sanctity above which comes with eating at satiation. He should also know this, because even if his dwelling is still strong, and even if he is fortified in his ambition for a broadening of his sanctity, to which he has ascended by purifying his mundane aspects, still, he should not forget that there is yet mundane eating in this world, as a result of necessity. He should turn his attention to the material as well as spiritual needs of the community that is in the midst of its journey, and has not yet come to this concept of eating while satiated, that all the necessities of eating should hold a place in mind of the man of virtue, the sanctified person whom Hashem will choose forever. Satiated eating shouldn't blot out eating for appetite whether in its physicality or spirituality. And most of all, the splitting of the matzah into its two courses will complete the observation that the mundane necessary eating for appetite is not separated and doesn't stand apart from the sanctified eating which is its destiny to which it will come. And also, that it is completely impossible for sacred eating to come in all its exaltedness, in the life of the individual as well as in the life of the whole, in the whole nation, and in all humanity at the end of days, if not by beginning with all the good order and pleasure of training with necessary eating. Therefore, the contemplation of it, is the way that completes the splendour of its

holiness, and from the beginning of time we see our first father, who when he called in the name of G-d, and when ascended to the height of virtue of love and elevated sanctity, he planted a tree to feed all who were starving and thirsty. All in all: from the two kinds of eating in their coupling will come the completion which follows from the insight of the two halves.